

2018

**Ex post hodnocení Operačního
programu Podnikání a inovace**

2007 - 2013

**PŘEDBĚŽNÁ ZPRÁVA
MANAŽERSKÉ SHRNUÍ**

Výstup veřejné zakázky „**Ex post hodnocení Operačního programu Podnikání a inovace 2007-2013**“ zadané Ministerstvem průmyslu a obchodu.

Struktura výstupů a jejich barevné rozlišení:

- 1) **Vstupní zpráva**
- 2) **Předběžná zpráva včetně manažerského shrnutí**
- 3) **Závěrečná zpráva včetně manažerského shrnutí**
- 4) **Výstup pro veřejnost**

Dodavatel:

PROCES – Centrum pro rozvoj obcí a regionů, s.r.o.

Švabinského 1749/19, 702 00 Ostrava – Moravská Ostrava

IČ: 28576217

tel.: +420 595 136 023, web: <http://rozvoj-obce.cz/>, e-mail: info@rozvoj-obce.cz

Vysoká škola ekonomická v Praze

nám. Winstona Churchilla 1938/4, 130 00 Praha – Žižkov

IČ: 61384399

tel.: +420 728 431 027, web: <http://kpo.vse.cz>, e-mail: ondrej.dvoulety@vse.cz

Akses, spol. s r.o.

5. května 1640/65, 140 00 Praha

IČ: 25082639

tel.: +420 737 631 545, web: <http://akses.cz/>, e-mail: sodomka@akses.cz.

Realizační tým:

PROCES – Centrum pro rozvoj obcí a regionů, s.r.o.:

Doc. Ing. Lubor Hruška, Ph.D.

Ing. Ivana Foldynová, Ph.D.

Ing. Petr Proske

Mgr. Andrea Hrušková

Ing. David Kubáň

Vysoká škola ekonomická v Praze:

Doc. Ing. Mgr. Martin Lukeš, Ph.D.

Ing. Oto Potluka, Ph.D.

Doc. Ing. Ivana Blažková, Ph.D.

Ing. Ondřej Dvouletý, Ph.D., MSc.

Akses, spol. s r.o.:

Ing. Vladimír Sodomka

Mgr. Jiří Svobodník

Verze ze dne 30. května 2018

.....
Ing. Ivana Foldynová, Ph.D., prokurista
PROCES – Centrum pro rozvoj obcí a regionů, s.r.o.

Manažerské shrnutí

V první polovině realizace evaluace s názvem „Ex post hodnocení Operačního programu Podnikání a inovace 2007 - 2013“, která proběhla v období od prosince 2017 do dubna 2018, byla realizována řada evaluačních aktivit. Byla provedena textová analýza programových dokumentů a relevantních strategických, koncepčních a dalších dokumentů souvisejících s řešenou problematikou.

Na základě analýz expertní evaluační tým sestavil teorie změny pro všech 15 programů, které představují dílčí členění OP PI 2007 – 2013. Tyto teorie změny, popisující mechanismus dosažení cílů programů, byly verifikovány v rámci expertního panelu za účasti externích expertů a jejich správnost bude dále ověřovaná navazujícími evaluačními aktivitami, které budou provedeny v navazující etapě projektu.

Pro účely evaluace byl zahájen sběr primárních dat prostřednictvím dotazníkového šetření podpořených i nepodpořených subjektů. V době odevzdání průběžné zprávy průzkum stále probíhá za účelem získání odpovědí od dostatečného počtu respondentů pro získání informací potřebných k zodpovězení evaluačních otázek. Primární data budou kromě průzkumu v navazující etapě získávána také prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů a fokusních skupin.

Předběžná evaluační zpráva obsahuje operacionalizaci s detailním metodickým přístupem k řešení evaluačních otázek na téma „Zhodnocení účinnosti a efektivity příspěvku operačního programu k plnění jeho cílů vč. dopadů na makroekonomické úrovni“. Zpráva také obsahuje dílčí vyhodnocení vybraných evaluačních otázek, plné zodpovězení otázek bude dostupné v rámci závěrečné zprávy po ukončení všech evaluačních otázek.

Součástí evaluace bylo i zhodnocení dopadů OPPI na ekonomickou situaci podpořených podniků prostřednictvím kontrafaktuální dopadové analýzy (CIE), jejíž podstatou je provedení srovnání finančních výsledků podpořených subjektů v rámci OPPI s výsledky nepodpořených subjektů se zaměřením na hospodářskou situaci a konkurenceschopnost podpořených podniků. V rámci kontrafaktuální dopadové analýzy byly samostatně vyhodnoceny dopady programů zaměřených na podporu podnikání prostřednictvím finančních nástrojů a dotací. Výsledky získaných odhadů jsou prezentovány pro jednotlivé programy finančních nástrojů (START, PROGRES a ZÁRUKA) i pro jednotlivé dotační programy (Rozvoj, ICT v podnicích, ICT a strategické služby, Eko-energie, Inovace, Potenciál, Spolupráce, Prosperita, Školící střediska, Nemovitosti, Poradenství a Marketing). Evaluace obsahuje ale také celkové zhodnocení dopadů dotací a finančních nástrojů.

V souhrnném hodnocení dopadů podpory je kladen důraz na indikátory reflektující krátkodobé efekty (pro hodnocení bylo uvažováno dvouleté období po realizaci podpory) a indikátory relevantní k danému typu podpory, protože podrobná kontrafaktuální analýza všech programů OPPI zahrnovala i ukazatele, jejichž logická souvislost s možným vlivem podpory konkrétního programu na hospodaření podpořených podniků je diskutabilní nebo jejichž hodnocení by bylo vhodné provádět až s delším časovým odstupem od realizace podpory. V tabulkách uvedených v příloze této Předběžné zprávy jsou však uvedeny a statisticky vyhodnoceny všechny indikátory dle zadávací dokumentace. Provedená analýza zaručuje standardní statistickou sílu a robustnost, nicméně je třeba podotknout, že vypovídací schopnost analýzy je ponížena o subjekty, pro které se nepodařilo, nebo nebylo možné z podstaty jejich právní formy a činnosti, získat firemní data.

Za nejvýraznější dopad podpory z OPPI lze považovat pozitivní vliv na zvýšení hodnoty stálého majetku u podpořených podniků po realizaci projektů ve srovnání s podniky nepodpořenými, který byl potvrzen téměř ve všech jednotlivých programech jako statisticky významný nebo byl alespoň pozorován jako jednotný směr vlivu při použití všech tří technik párování obou skupin. Toto navýšení hodnoty hmotného investičního majetku lze označit jako očekávaný důsledek realizované podpory, protože nejčastěji byla podpora z OPPI zaměřena na nákup nových zařízení, strojů, technologií a inovačních aktivit podpořených

podniků, což je nezbytný předpoklad pro růst a rozvoj podniku a zvyšování jeho konkurenceschopnosti. Se zvýšením hodnoty stálého majetku logicky souvisel i nárůst odpisů u podpořených podniků, což bylo taky potvrzeno v naprosté většině programů, kde došlo u podpořených podniků ke zvýšení stálých, a tedy odepisovatelných aktiv.

Navýšení hodnoty hmotného investičního majetku při současné nedostatečné tvorbě tržeb vedlo u řady podniků ke snížení obratu celkových aktiv, nicméně lze předpokládat, že zvýšení investic v důsledku podpory zpomalilo obrat celkových aktiv především z důvodu krátkého období analýzy. Obecně lze investice považovat za dlouhodobou záležitost, kdy v prvních letech po investování obvykle nedosahují dostatečných výnosů. I když pokles obratu aktiv může být považován za negativní vývoj, v případě krátkodobých účinků podpory lze tento výsledek považovat za očekávaný a přiměřený, pokud došlo současně s růstem stálého majetku i k navýšení tržeb, ale bezprostředně po investici byl růst hodnoty majetku rychlejší než růst tržeb (což bylo prokázáno při souhrnném hodnocení všech dotací z OPPI).

Významný vliv měla podpora z OPPI také na osobní náklady v podpořených podnicích, a to zejména v programech ICT v podnicích, Inovace, Potenciál a Marketing, kde došlo v důsledku realizace projektů pravděpodobně ke změnám v zaměstnanosti, ať už se jednalo o zvýšení počtu zaměstnanců v důsledku růstu podniku nebo o zvýšení finančního ohodnocení zaměstnanců. Vliv na zaměstnanost se vůbec neprojevil v programech Nemovitosti, Školící střediska a v programech finančních nástrojů, což logicky vyplývá z povahy projektů podpořených v těchto programech, které byly zaměřeny spíše na investice do nových budov, jejich vybavení a majetku na rozvoj podniku než na podporu zaměstnanosti.

Změny ve struktuře a výši zdrojů financování nebyly u podpořených podniků ve většině programů významné, růst cizích zdrojů po realizaci projektů byl významný především u programů finančních nástrojů Progres a Záruka pravděpodobně díky lepšímu přístupu k cizímu kapitálu v důsledku podpory formou zvýhodněných bankovních nástrojů, a u programu ICT v podnicích, Potenciál (pouze v porovnání se skupinou podniků se zamítnutými žádostmi v tomto programu) a Nemovitosti.

Jako relevantní ukazatele konkurenceschopnosti podniků jsou obecně považovány ukazatele založené na přidané hodnotě a tržbách, produktivita a rentabilita podniků, proto je vliv podpory na konkurenceschopnost podpořených podniků hodnocen na základě souhrnného posouzení vývoje těchto ukazatelů. Z výsledků kontrafaktuální analýzy celkových dotací z OPPI je zřejmé, že podpořené podniky vykazovaly výrazně vyšší tržby oproti podnikům, jejichž žádosti o podporu byly zamítnuty. Ve srovnání se subjekty, které o podporu z OPPI nikdy nežádaly, ale tyto rozdíly ve vytvořených tržbách po realizaci podpory nebyly pozorovány. U většiny programů byl také zjištěn pozitivní dopad na přidanou hodnotu podpořených podniků. Nejednoznačné výsledky byly prokázány ve většině případů u ukazatelů provozní výkonnosti, rentability tržeb a rentability vlastního kapitálu, což může být důsledkem krátkodobosti analýzy. Výsledky analýzy z pohledu zvyšování konkurenceschopnosti provedené v jednotlivých programech naznačují většinou nejednoznačný efekt realizace podpory na příslušné ukazatele, což vede k závěru, že realizace podpory z OPPI celkově neměla statisticky významný dopad na konkurenceschopnost podpořených podniků ve sledovaném dvouletém období po ukončení programu.

Tabulka 0.1: Souhrnné výsledky (KS = párování s kontrolní skupinou podniků, NŽ = párování se skupinou neúspěšných žadatelů)

V porovnání s nepodpořenými podniky a obdobím před realizací projektu, došlo u podpořených podniků v období po realizaci projektu ...	Fin. nástroje celkem	START	PROGRES	ZÁRUKA	Dotace celkem		ROZVOJ		ICT V PODNICÍCH		ICT A STRATEG. SLUŽBY		EKO-ENERGIE		INOVACE		POTENCIÁL		SPOLUPRÁCE		PROSPERITA		ŠKOLICÍ STŘEDISKA		NEMOVITOSTI		PORADENSTVÍ		MARKETING					
					KS	NŽ	KS	NŽ	KS	NŽ	KS	NŽ	KS	NŽ	KS	NŽ	KS	NŽ	KS	NŽ	KS	NŽ	KS	NŽ	KS	NŽ	KS	NŽ	KS	NŽ	KS	NŽ	KS	NŽ
H2.1 ... ke zvýšení osobních nákladů.	±	±	±	±	+	+	+	+	+	+	±	+	+	+	+	+	+	X	X	X	X	±	±	±	±	+	+	+	+					
H2.2 ... k navýšení nákladových úroků.	+	±	+	+	+	+	+	+	+	±	-	+	±	+	+	±	+	X	X	X	X	±	±	+	+	+	±	±	+	+				
H2.3 ... ke zvýšení výkonové spotřeby.	-	±	±	±	±	+	-	+	+	±	±	+	+	±	+	±	+	X	X	X	X	±	±	-	+	±	±	±	±	±				
H2.4 ... ke zvýšení odpisů.	+	±	+	+	+	+	+	+	+	+	±	+	+	+	+	+	+	X	X	X	X	±	±	+	+	+	±	±	+	+				
H2.5 ... ke zvýšení HIM.	+	±	+	+	+	+	+	+	+	+	±	+	+	+	+	+	X	X	X	X	±	±	+	+	+	±	±	+	+	+				
H2.6 ... ke snížení nákladovosti.	-	-	+	-	-	-	-	±	±	-	-	-	-	-	+	-	-	X	X	X	X	±	-	±	+	±	-	-	-	±				
H2.7 ... ke zvýšení produktivity práce.	-	±	±	-	+	-	+	±	-	-	-	±	-	+	+	+	+	X	X	X	X	±	-	+	+	±	-	±	±	+				
H2.8a ... ke zvýšení obratu celkových aktiv.	±	-	-	±	-	-	-	-	±	-	±	-	±	-	±	-	X	X	X	X	-	-	-	-	-	-	±	-	-	±				
H2.8b ... ke zvýšení obratu stálých aktiv.	+	-	±	+	±	±	+	-	±	±	-	±	+	+	±	-	±	+	X	X	X	X	±	+	±	+	±	+	±	-				
H2.9 ... ke zvýšení rentability investic.	+	-	±	±	+	+	+	+	±	±	-	-	-	±	-	-	±	±	X	X	X	X	±	±	±	+	-	±	±	+				
H2.10 ... ke zvýšení rentability tržeb.	±	±	±	±	±	+	-	-	±	±	+	+	±	+	+	±	±	X	X	X	X	±	±	±	±	±	+	-	±	±				
H2.11a ... ke zvýšení celkových tržeb.	±	±	±	±	±	+	±	±	+	±	±	±	±	+	-	+	±	±	X	X	X	X	±	+	-	+	±	±	±	±				
H2.11b ... ke zvýšení tržeb za prodej zboží.	-	±	-	±	-	+	-	-	±	±	±	±	-	±	-	±	+	+	X	X	X	X	-	±	-	+	-	+	±	±				
H2.11c ... ke zvýšení tržeb za prodej VV a S.	±	±	±	±	±	+	±	+	±	±	±	±	±	+	+	±	±	±	±	X	X	X	X	±	±	±	±	±	±	±				
H2.12 ... ke zvýšení přidané hodnoty.	±	±	±	±	±	+	+	+	±	±	±	±	±	+	+	±	±	±	±	X	X	X	X	±	±	±	±	±	±	±	±			
H2.13 ... ke zvýšení celkových aktiv.	±	±	+	+	±	+	+	±	±	±	±	±	±	+	+	±	±	±	±	X	X	X	X	±	±	+	+	±	±	±	±			
H2.14a ... ke zvýšení cizích zdrojů.	±	±	+	+	±	+	+	±	±	±	±	±	±	+	±	±	±	±	±	X	X	X	X	±	±	+	+	±	±	±	±			
H2.14b ... ke zvýšení vlastních zdrojů.	±	±	±	±	±	±	+	+	±	±	±	±	±	+	±	±	±	±	±	X	X	X	X	±	±	±	±	±	±	±	±			
H2.15 ... ke zlepšení HV.	±	-	±	±	±	±	±	±	±	±	±	±	±	±	±	±	±	±	±	X	X	X	X	-	±	±	±	±	±	±	±			
H2.16 ... ke zvýšení provozní marže.	-	+	±	-	±	+	+	±	±	±	±	±	±	+	-	±	±	±	±	X	X	X	X	±	±	±	±	±	-	±	±			
H2.17a ... ke zvýšení zadluženosti.	±	+	-	±	±	+	-	-	±	-	±	-	±	±	±	±	±	±	X	X	X	X	±	-	±	±	±	±	±	±	±			
H2.17b ... ke zvýšení krátkodobé rizikovosti.	±	+	±	±	±	+	-	-	±	-	±	±	±	±	-	±	±	±	X	X	X	X	±	±	±	±	±	-	±	±	±			
H2.17c ... ke zvýšení dlouhodobé rizikovosti.	±	+	±	±	±	-	-	-	-	-	-	-	±	+	-	-	-	±	X	X	X	X	-	-	+	+	±	±	±	±	±			
H2.18 ... ke zvýšení ROA.	+	+	±	±	±	-	+	-	±	-	±	±	±	±	±	±	±	±	X	X	X	X	-	±	-	-	-	+	±	-	-			
H2.19 ... ke zvýšení ROE.	+	-	±	±	±	+	+	±	±	±	±	±	±	-	±	±	±	±	X	X	X	X	±	±	-	±	±	±	±	-	±			
Počet podpořených subjektů celkem	2284	178	436	1670	6269	2685	1088	439	645	1023	527	47	59	436	923	435	772																	
Zastoupení v analýze	32 %	25 %	44 %	33 %	58 %	59 %	73 %	49 %	60 %	72 %	72 %	4 %	36 %	71 %	63 %	59 %	70 %																	

Pozn.: U programu START byly testovány hypotézy: „V porovnání s nepodpořenými podniky dosahovaly podpořené podniky v období po realizaci projektu vyšších/nížších hodnot...“

■ Statisticky významný vliv
 ■ Částečně statisticky významný vliv
 ■ Statisticky nevýznamný vliv

Executive Summary

In the first half of the evaluation, which took place between December 2017 and April 2018, a number of evaluation activities were carried out. A desk research analysis of program documents and relevant strategic, conceptual and other documents related to the solved issue was carried out.

On the basis of the analyzes, the expert evaluation team compiled the theory of change for all 15 programs, which represent a partial breakdown of the OP PI 2007 - 2013. These change theories describing the mechanism of achieving the objectives of the programs were verified within the expert panel with the participation of external experts and their accuracy will be further verified by follow-up evaluation activities to be carried out in the follow-up phase of the project.

For the purposes of evaluation, primary data collection was initiated through a questionnaire survey of supported and unsupported subjects. At the time of submission of the interim report, the survey is still ongoing to obtain answers from a sufficient number of respondents to obtain the information needed to answer the evaluation questions. Primary data will also be gathered through semi-structured interviews and focus groups in addition to the survey.

The Preliminary Evaluation Report contains operationalization with detailed methodological approach to solve evaluation questions on "Evaluating the effectiveness and efficiency of the contribution of the operational program to its objectives, incl. impacts at the macroeconomic level ". The report also contains a partial evaluation of the selected evaluation questions, full answers to the questions will be available in the final report after the completion of all evaluation questions.

Besides other evaluation techniques, we have conducted a counterfactual impact analysis with the aim to investigate the impact of OPEI (in Czech OPPI) on the economic situation, competitiveness and financial performance of the supported enterprises. The idea behind the counterfactual impact evaluation (CIE) is to match two hypothetically identical companies based on similar characteristics, one supported and one without receiving public aid and to observe the effect of the particular intervention. We have separately analysed the impact of public entrepreneurship programmes aimed at supporting companies and self-employed individuals through the financial instruments and subsidies. In this report, we present empirical findings for each of the programmes supporting entrepreneurs through financial instruments (START, PROGRES and ZÁRUKA) and subsidies (Rozvoj, ICT v podnicích, ICT a strategické služby, Eko-energie, Inovace, Potenciál, Spolupráce, Prosperita, Školicí střediska, Nemovitosti, Poradenství and Marketing).

The effects of OPEI on firm's indicators are analysed two years after the end of intervention and therefore, our results need to be interpreted rather as short-term. While interpreting the obtained estimates, we have focused on the indicators, where we can see a clear link between the objective of the programme and its potential effect on the firm's performance. However, in the line with the contract, we interpret all requested indicators and the complete interpretation for all results is attached to this report. Furthermore, we need to stress that some of the effects might occur even for a longer period than during two years after the end of intervention. The presented analysis was conducted in the line with the econometric methodology and the presented results meet the standard statistical power and robustness. In order to even increase statistical robustness and power of our results, we worked with two control groups. The first one represented rejected applicants of the programme and the second one represented enterprises that have never applied for OPEI. Nevertheless, the presented findings are limited by the missing observations and by the fact that some of the subjects that have been supported, do not aim by their nature and substance to achieve economic goals by their activity.

One of the most significant effects of OPEI that we could observe, was the increase in the value of fixed tangible assets for the companies supported by the programme, compared with those that have not

been supported. This effect was found to be statistically significant almost in all programmes of OPEI or at least there were observed the same direction of impact across all three matching techniques. This increase in the value of fixed tangible assets might be interpreted as an expected outcome of the public intervention because the main objective of OPEI was to support enterprises in the purchase of equipment, machines, technologies and innovation activities. These efforts intended to equip companies with the fundamental resources needed for their further development, growth and increased competitiveness. It is also quite logical that the increased value of fixed tangible assets was associated with the higher depreciation costs as it was observed for the most of the programmes.

However, the increased value of the fixed tangible assets was not accompanied by the sufficient growth of sales and thus, in the several programmes, the supported companies reported a decrease in the value of assets turnover. Nevertheless, we may assume that this decrease may be only short-term as a consequence of the investments into companies' assets and thus this indicator might improve in the long-term. Generally, the investments into tangible and intangible assets are often considered to be long-term, because it takes time to generate new sales from them, and therefore, it is common that they are associated with the decrease of assets turnover in the short-term. The complex evaluation of subsidies provides an evidence that during the analysed period, the increase in assets was probably faster than the increase of sales of the supported companies.

According to our results, the OPEI has also positively influenced the value of personnel expenses in the supported companies, particularly in programmes ICT v podnikách, Inovace, Potenciál and Marketing. This observation may be interpreted as an increase in the employment or as an increase in the employees' salaries. On the contrary, we have observed no empirical evidence when it comes to programmes facilitating subsidies (Nemovitosti, Školící střediska) and we have neither observed an empirical evidence for the programmes facilitating financial instruments (START, PROGRES and ZÁRUKA). Taking into account main objectives of these programmes, that were mainly focused on investments into buildings, equipment and tangible assets, it is not surprising to see no impacts on employment of the supported companies.

We have also failed to see any significant changes in the structure and value of the financial resources of the supported enterprises, with the exception of the programmes facilitating financial instruments. In case of financial instruments, it is not surprising that programmes PROGRES and ZÁRUKA have improved enterprises' access to the bank products (and thus financial capital) and therefore we may observe the positive change in the value of their liabilities. In addition to these, we found positive changes also for the programmes ICT v podnikách and Potenciál, however only in the analysis where we compared supported firms with the rejected applicants.

In the academic literature, the competitiveness is represented by the indicators measuring firm-level performance through the added value, sales, productivity and profitability. The obtained estimates suggested that the supported companies reported higher values of sales in comparison with the rejected applicants, however, we failed to see these positive changes when we compared them with companies that have never applied for receiving public support. There was also observed a positive effect on value added of supported companies. In most cases, we were unable to prove any statistically significant changes in the operational performance, profit margin, profitability of assets and profitability of own capital, which may be due to short-term analysis. Taking into account insignificant estimates for the most of the key performance indicators (KPIs), we have obtained from CIE, we are unable to empirically support a hypothesis that the support from OPEI increased the competitiveness of the supported enterprises two years after the end of the intervention.

Table 0.1: Summary Results (KS = matching with control group of non-supported enterprises, NŽ = matching with the group of rejected applicants)

In comparison with non-supported companies and period before the programme, the supported companies reported two years after the end of programme on average ...	Fin.instruments total	START	PROGRES	ZÁRUKA	Subsidies total		ROZVOJ		ICT V PODNÍČÍCH		ICT A STRATEG. SLUŽBY		EKO-ENERGIE		INOVAČE		POTENCIÁL		SPOLUPRÁČE		PROSPERITA		ŠKOLICÍ ŠTŘEDISKA		NEMOVITOSTI		PORADENSTVÍ		MARKETING					
					KS	NŽ	KS	NŽ	KS	NŽ	KS	NŽ	KS	NŽ	KS	NŽ	KS	NŽ	KS	NŽ	KS	NŽ	KS	NŽ	KS	NŽ	KS	NŽ	KS	NŽ	KS	NŽ	KS	NŽ
H2.1 ... higher personal costs.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	X	X	X	X	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+				
H2.2 ... higher interest costs.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	X	X	X	X	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+				
H2.3 ... higher production consumption.	-	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	X	X	X	X	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+				
H2.4 ... higher depreciation.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	X	X	X	X	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+				
H2.5 ... higher tangible fixed assets..	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	X	X	X	X	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+				
H2.6 ... lower total cost ratio.	-	-	+	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-	+	-	-	X	X	X	X	+	-	+	+	+	+	-	-	+				
H2.7 ... higher labour productivity.	-	+	+	-	+	-	+	+	-	-	-	+	-	+	+	+	+	X	X	X	X	+	-	+	+	+	-	+	+					
H2.8a ... higher total assets turnover.	+	-	-	+	-	-	-	-	+	-	+	-	+	-	+	X	X	X	X	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+					
H2.8b ... higher fixed assets turnover.	+	-	+	+	+	+	-	+	+	-	+	+	+	-	+	+	X	X	X	X	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-				
H2.9 ... higher return on investment.	+	-	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	+	-	-	+	+	X	X	X	X	+	+	+	+	+	-	+	+					
H2.10 ... higher return on sales.	+	+	+	+	+	+	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	X	X	X	X	+	+	+	+	+	+	-	+	+					
H2.11a ... higher total sales.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	X	X	X	X	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+				
H2.11b ... higher sales from sold goods.	-	+	-	+	-	-	-	+	+	+	+	-	+	-	+	+	X	X	X	X	-	+	-	+	-	+	+	+	+					
H2.11c ... higher sales from the sale of own products and services.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	X	X	X	X	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+				
H2.12 ... higher value added.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	X	X	X	X	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+				
H2.13 ... higher total assets.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	X	X	X	X	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+				
H2.14a ... higher liabilities.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	X	X	X	X	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+				
H2.14b ... higher equity.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	X	X	X	X	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+				
H2.15 ... higher profit.	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	X	X	X	X	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+				
H2.16 ... higher price-cost margin.	-	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	X	X	X	X	+	+	+	+	+	+	-	+	+					
H2.17a ... higher indebtedness.	+	+	-	+	-	-	-	+	-	+	-	+	+	+	+	X	X	X	X	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+				
H2.17b ... higher short-run risk.	+	+	+	+	+	-	-	+	-	+	+	+	+	-	+	X	X	X	X	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+					
H2.17c ... higher long-run risk.	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-	X	X	X	X	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+					
H2.18 ... higher ROA.	+	+	+	+	+	+	-	-	+	+	+	+	+	+	+	X	X	X	X	-	+	-	-	-	-	-	+	+	-					
H2.19 ... higher ROE.	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	-	X	X	X	X	+	+	-	+	+	+	+	+	-	+					
Number of supported companies in total	2284	178	436	1670	6269	2685	1088	439	645	1023	527	47	59	436	923	435	772																	
Representation in analysis	32 %	25 %	44 %	33 %	58 %	59 %	73 %	49 %	60 %	72 %	72 %	4 %	36 %	71 %	63 %	59 %	70 %																	

Note.: The hypotheses tested in the programme START: "In comparison with non-supported companies, the supported companies reported two years after the end of programme on average ... "

Statistically significant effect
 Partially statistically significant effect
 Statistically insignificant effect

